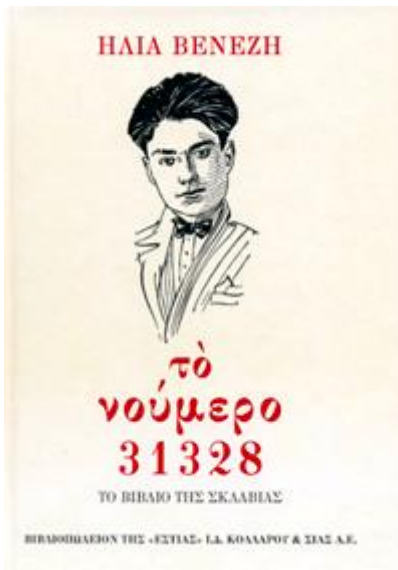

Το νούμερο 31328 (Ηλίας Βενέζης)

«Κοντεύαμε σ' ένα ρέμα. Ακούμε μιαν εξαντλημένη γυναικεία φωνή που καλούσε. Κοιταχτήκαμε μες στα μάτια. Μας τράβηξαν προς τη φωνή. Σε λίγο τη βρήκαμε. Ήταν μια χριστιανή. Τα φουστάνια της ήταν κομμένα, πεταμένα δίπλα, απ' τη μέση και κάτω σχεδόν γυμνή. Οι δυο γυναίκες που είχαμε μαζί μας τρέξαν κοντά της, μα οι στρατιώτες τις εμπόδισαν. Στέκαμε κάμποσα μέτρα αλάργα, και κοιτάζαμε. Ο αρχηγός του αποσπάσματος τη ρωτούσε να μάθει. Ήταν σε μια προηγούμενη αποστολή. Αυτή ήταν ετοιμόγεννη, απόβαλε, την παράτησαν εκεί να

τυραγνιστεί ώσπου να πεθάνει. Πάνου στα χαμόκλαδα πηχτά κομμάτια αίμα γυάλιζαν στον ήλιο σα γιούσουρο. Ο λοχίας έφτυσε με αηδία. Η γυναίκα τραβούσε ένα στρατιώτη απ' το πανταλόνι, να τη σκοτώσει. Αυτός γύρεψε διαταγή. Του είπαν να μην την πειράξει. Έτσι την αφήσαμε ζωντανή και προχωρήσαμε».

Απόσπασμα από το βιβλίο «Το νούμερο 31328»

Την εποχή που γράφεται και δημοσιεύεται «Το νούμερο 31328» είναι ακόμη πολύ νωπά, πρόσφατα και ανεπούλωτα τα βαθύτατα τραύματα που προκάλεσε στον εθνικό κορμό η Μικρασιατική Καταστροφή... Ο Βενέζης τόλμησε να γράψει πολύ νωρίς για τα γεγονότα της Μικρασίας και είναι ο μόνος από τους συγγραφείς μας που ασχολήθηκαν με το ίδιο θέμα ο οποίος δεν επιχειρεί απλώς τη λογοτεχνική ανάπλασή τους, αλλά αποτυπώνει στο χαρτί την προσωπική του τραυματική εμπειρία. Γεννημένος στα χώματα της πάλαι ποτέ Ιωνίας, ο Βενέζης δοκίμασε (και δοκιμάστηκε από) τη συνολική περιπέτεια που γνώρισε ο ελληνισμός των παραλίων, και όχι μόνον, της Μικρασίας. Το σύνολο των βιωμάτων του από τα παιδικά και εφηβικά του χρόνια αποτέλεσε τον πυρήνα και το σταθερό μοτίβο της δημιουργικής του γραφής. Με το ταλέντο του μπόρεσε να εκφράσει και τις τρεις φάσεις από τις οποίες πέρασε ο τότε ελληνικός πληθυσμός της Τουρκίας: Την ειρηνική (μα όχι πάντοτε ανεπίληπτη και άμεμπτη) συμβίωση με το γηγενές στοιχείο πριν από τους Βαλκανικούς Πολέμους· τους διωγμούς, τη φυγή και την προσφυγιά κατά την εποχή της Καταστροφής· την πολλαπλώς επώδυνη αφομοίωση των προσφύγων στην πατρώα γη. Θέμα του βιβλίου είναι ακριβώς η ζωή στα τάγματα εργασίας (τα περιβόητα «αμελέ ταμπουρού») τα οποία συγκροτούσαν οι

Τούρκοι από τους αλλοεθνείς στρατεύσιμους όταν άρχισαν οι πρώτοι διωγμοί μετά το 1914 και στα οποία μαρτύρησαν χιλιάδες άνθρωποι το 1922, ιδίως μετά την κατάρρευση του μετώπου και την άτακτη υποχώρηση του ελληνικού στρατού. Ο Βενέζης «στρατολογήθηκε» στα τάγματα εργασίας και συγκαταλέγεται στους ελάχιστους που κατόρθωσαν να επιζήσουν. Κάτω από άθλιες συνθήκες διαβίωσης, που αποδεκατίζουν το εξαθλιωμένο πλήθος των σκλάβων-αιχμαλώτων, με το μαρτύριο της δίψας και της πείνας πάντοτε παρόν, με τις επιδημίες να θερίζουν, με ατελείωτες εξαντλητικές οδοιπορίες, με βιασμούς, λεηλασίες και κάθε τύπου αγριότητες, οι στρατολογημένοι σπάζουν πέτρες, ανοίγουν δρόμους, επισκευάζουν γέφυρες, αποκαθιστούν τις καταστροφές που είχε προκαλέσει στο προσωρινά νικηφόρο πέρασμά του ο ελληνικός στρατός, με έκδηλη τη διάθεση των Τούρκων να εκδικηθούν. Σ' αυτή τη θλιβερή και ετοιμοθάνατη πομπή, που μετακινείται συνεχώς, ο άνθρωπος παύει να έχει προσωπικότητα, γίνεται ένας αριθμός χωρίς παρελθόν, χωρίς ιστορία και χωρίς μέλλον. Μετατρέπεται σε άθυρμα στα χέρια των αντιπάλων του, μια ύπαρξη χωρίς καμιά, κανενός είδους αξία, μέσα στη φρίκη, τον παραλογισμό και την παραφροσύνη του πολέμου. Η εφευρετικότητα που επιδεικνύουν στους τρόπους βασανισμού οι ανά τις εποχές νικητές απέναντι στους κατά καιρούς ηττημένους δεν αποτελεί προνόμιο και μοναδικότητα ενός και μόνου λαού, ούτε μπορεί να υπάρξει διαβάθμιση στις αγριότητες και στην ποικιλόμορφη έκφραση εκδικητικότητας και μίσους, όταν αποχαλινώνονται τα ανθρώπινα πάθη.

Αποσπάσματα από τον πρόλογο του βιβλίου (Δημήτρης Δασκαλόπουλος)

Το βιβλίο τούτο είναι γραμμένο με αίμα. Ένας κριτικός του σημείωνε κάποτε για το ύφος του: *«Έχει κάτι απ' τη φονική λαμπρότητα των πολεμικών όπλων, τη φονική λαμπρότητα του αδυσώπητου φωτός»*. Αλλά εγώ δε μιλώ για το ύφος. Λέω για την καυτή ύλη, για τη σάρκα που στάζει το αίμα της και πλημμυρίζει τις σελίδες του. Για την ανθρώπινη καρδιά που σπαράζει, όχι για την ψυχή. Εδώ μέσα δεν υπάρχει ψυχή, δεν υπάρχει περιθώριο για ταξίδι σε χώρους της μεταφυσικής. Όταν καίγεται έτσι που καίγεται εδώ, με πυρωμένο σίδηρο η σάρκα, παντοδύναμη θεότητα υψώνεται αυτή, κι όλα τ' άλλα σωπαίνουν. Έχουν να λένε πως κανένας πόνος δεν μπορεί να είναι ισοδύναμος με τον ηθικό πόνο. Αυτά τα λένε οι σοφοί και τα βιβλία. Όμως, αν βγεις στα τρίστρατα και ρωτήσεις τους μάρτυρες, αυτούς που τα κορμιά τους βασανίστηκαν ενώ πάνω τους σαλάγιζε ο θάνατος -και είναι τόσο εύκολο να τους βρεις, η εποχή μας φρόντισε και γέμισε τον κόσμο- αν τους ρωτήσεις, θα μάθεις πως τίποτα, τίποτα δεν υπάρχει πιο βαθύ και πιο ιερό από ένα σώμα που βασανίζεται. Το βιβλίο τούτο είναι ένα αφιέρωμα σ' αυτό τον

πόνο...

Ηλίας Βενέζης

Πάνω στον κορμό του βιβλίου τού Βενέζη, στηρίχτηκε και η ταινία του Νίκου Κούνδουρου «1922». Η προβολή της ταινίας είναι μέχρι και σήμερα, ουσιαστικά απαγορευμένη στην Ελλάδα, ενώ δεν έχει προβληθεί ποτέ στην Θράκη. Η ταινία απαγορεύτηκε από τον Κωνσταντίνο Καραμανλή, μετά από διαμαρτυρία του τουρκικού Υπουργείου Εξωτερικών, με το αιτιολογικό ότι δυναμιτίζει τις ελληνοτουρκικές σχέσεις. Ο Νίκος Κούνδουρος κατάφερε να εξασφαλίσει ένα αντίγραφο της ταινίας και το πρόβαλλε στο Φεστιβάλ Κινηματογράφου Θεσσαλονίκης, όπου σάρωσε τα βραβεία (καλύτερης ταινίας, σκηνοθεσίας, φωτογραφίας, Α' ανδρικού ρόλου [Βασίλης Λάγγος] και Α' γυναικείου ρόλου [Ελεωνόρα Σταθοπούλου]). Το 1982, με παρέμβαση του ελληνικού Υπουργείου Εξωτερικών, απαγορεύθηκε η προβολή της ταινίας και στο Φεστιβάλ Κινηματογράφου της Βουδαπέστης.